

Innspill fra HVO i anledning høring om skolenes budsjettsituasjon 30. mai

Verneombudene i bergensskolen forteller om et vanvittig arbeidspress som følge av at skolen deres allerede helt eller delvis har sluttet å benytte seg av vikar. Det er nesten det enkleste å forholde seg til. Noen skoler blir nødt til å legge byrden over på lærerne ved å oppfordre de til å "stille opp for hverandre" og ikke kommunisere vikarbehov. Noen steder er det altså for tiden ingen selvfølge at en skal bemanne etter minimumsnormen. Lærere opplever å bli satt i en skvis der de blir gjort personlig ansvarlig for en eventuell budsjettsprek.

Konsekvensene for spesialundervisning er hyppig diskutert på skolene. Det er et område som av mange grunner er litt ekstra vanskelig å måle både resultater, risiko og konsekvenser på, fordi det angår færre elever og fordi fagfeltet og oppfølgingen i sin natur er vanskelig å kvantifisere.

Det er en oppfattelse at det fra før av er vanskelig å gi elever med særlige utfordringer det tilbudet de har krav på jamført med deres sakkyndige vurdering, og at dette primært handler om at skolenes tildelinger dabbet av ettersom antall vedtak om spesialpedagogisk undervisning øker.

Da forventes det at lærere skal samorganisere flere elevers spesialundervisning, eller at dette skal ytes som støtte av en instruert assistent innenfor rammen av ordinær undervisning i store grupper. I lys av innsparingene er det flere som har fått beskjed at neste skoleår vil kreve større grupper i spesialundervisningen, og at det for eksempel vil være nødvendig å få dele elever på tvers av alder. Fådeling vil gi mer arbeid for lærerne som skal organisere tilbudet, fordi det skal organiseres på tvers av klassetrinn, samt at det kan utfordre både den faglige kvaliteten og elevens gruppetilhørighet. Derfor er slikt i det minste verd å snakke om i forkant, men det vil også være krav til at ansatte medvirker i beslutningene fordi det fører med seg noen risikoelementer i arbeidsmiljø og arbeidsoppgaver.

En annen ting som opptar vernetjenesten er den stadig større utfordringen med antisosial atferd, vold og utageringer, samt barn som på grunn av sosiale forhold eller psykisk helse har behov for svært tett oppfølging. Ofte er den eneste løsningen tett og god bemanning med trygge, kompetente ansatte som har nok tid til alle som trenger det. Dette opptar svært mange ansatte både i tid, oppmerksomhet og energi. Mange skoleansatte jobber allerede helsa av seg i forsøk på å håndtere disse utfordringene, og etter hva hovedverneombudet forstår handler mye av overforbruket om nettopp disse problemstillingene, fordi skolene ser det helt nødvendig å bemanne tettere for å hindre skade på elever, ansatte eller skolens eiendom.

Bemanningsnormen er allerede syltynn når vi ser på skolens økende portefølje av oppgaver, dokumentering og utfordringer med atferd og sosiale forhold. Lærernormen tar ikke høyde for hverken dette, eller at vi skulle få en nærmest epidemilignende økning av vold og utageringer i skolen.

Vernetjenesten erfarer at den ekstra bemanningen mange skoler har benyttet primært dekker "brannslukking" og iherdige forsøk på å ta igjen utviklingen i elevenes sosiale og psykologiske behov, og at skolene nærmest unisont ønsker seg ansatte som kan jobbe forebyggende og miljørettet på flere arenaer.

Når det kommuniseres såpass tydelig at dette er et overforbruk som skal spares inn, og lederne og lærerne avkreves full lydighet til innsparingskonseptet så utgjør kommunikasjonen i seg selv en enorm risiko for de ansatte på alle nivåer.

Alle barn har rett til et trygt skolemiljø med nulltoleranse for vold, mobbing trakassering og diskriminering, jf. opplæringslova 9A 2 og 3. HVO kan ikke dokumentere en direkte kobling, men jeg påstår likevel at innsparingen allerede har ført til, og vil fortsette å føre til brudd på denne retten, både for enkeltelever og for større grupper.

De ansatte har rett på et fullt forsvarlig arbeidsmiljø, med en standard som til enhver tid utvikles og forbedres med utviklingen i samfunnet, jfr. arbeidsmiljøloven § 4-1. Arbeidsgiver skal så langt det er mulig beskyttes mot vold og belastningene av det etter § 4-3, jf. Forskrift om utførelse av arbeid § 23A. Bergen kommune er regnet som én virksomhet i arbeidsmiljøspørsmål. Så lenge det da finnes midler i konsernet, og bemanning er det fremste risikoreducerende tiltaket vil det slik HVO ser det være brudd på arbeidsmiljøloven kapittel 4 all den tid en ikke bemanner slik risikovurderingene tilsier. Arbeidsmiljøloven tar ikke hensyn til lærernormen, og hvorvidt den faktiske bemanningen står seg i forhold til den eller ikke. Det er risikobildet som legger føringene. Det er dog ukjent for HVO om slike risikovurderinger er gjennomført i særlig grad.

Innsparingstiltakene innebærer å sette tjenester opp mot hverandre, og ber skoleledere prioritere mellom ulike lovbrudd, og i håndteringen av det, deles mye av belastningen og skvisen videre med de ansatte. HVO ser dette som et mulig brudd på kravet om at arbeidet skal innrettes slik at arbeidstakernes integritet og verdighet ivaretas, jf. Aml. 4-3(1). Måten innsparingskravet er kommunisert på er i seg selv problematisk sett opp mot denne bestemmelsen. Belastningen på tjenestene og arbeidsmiljøet som helhet kommer i tillegg, og tilfører emosjonell belastning, krysspress og rollekonflikt til lederne og andres arbeidshverdag.

Tjenestene skal leveres og de skal holde den kvaliteten som er angitt etter lovverk og forskrifter. HVO kan ikke se at en i budsjetteringen har anledning til å gjøre prioriteringer som med antatt høy sannsynlighet kan eller vil føre til lovbrudd. Og hvis en har tenkt til å gjøre noe som særlig påvirker arbeidsbelastningen til de som leverer tjenestene stiller det krav til medvirkning i beslutningsprosessene, og arbeidsgiver skal vurdere risikoen tiltakene har i forhold til psykososialt arbeidsmiljø og andre forhold. Dette er, slik HVO ser det fortsatt et krav selv om føringene kommer fra politisk nivå. I denne saken mangler både risikovurdering og medvirkning, HVO bekjent.

30. mai 2024

Bård Vågsholm Husby

Hovedverneombud, Byrådsavdeling for barnehage og skole